

«МИ ЄДИНИЙ НАРОД»

Багато років свого життя присвятив Олексій Назарович Мороз місцевому лісовому господарству нашого краю. Однак, не всі знають, що цей дипломований лісовод декілька років жив на Донбасі і працював шахтарем. Зараз, напередодні переголосування другого туру виборів Президента України, в суспільстві багато говорять про протистояння, яке виникло між Східною і Західною Україною. Думка про можливість знищення єдності України, як кажуть, витас в повітрі. Це тим більш прикро, що це за радянських часів, особливо після війни, Східну Україну об'єднували спільна мета, прагнення допомогати одна одній, а решті і-решт те, що ми єдиний народ — українці. Так, були певні розбіжності в поглядах на деякі речі, але вони не визначали суті справи. Про це і свідчить наша розмова з Олексієм Назаровичем Морозом.

— Олексію Назаровичу, мені відомо, що Ви родом із Рівненщини. Донбас від насого краю досить далеко. Як сталося, що Вам довелося там працювати?

— Дійсно, сам я із села Велика Клецька Корецького району. Народився ще до війни, у 1937 році. По війні,

бояв". Так воно і вийшло. — Отже, Ви розраховувалися із шахти. Але життя продовжувалося. Як воно далі складалося для Вас?

— Завоював рідне і турботу і поїхав додому. Завдав випробувати себе в праці хлібороба. Тому поступив в Клеванське училище механізації, яке

закінчив у 1957 році. Саме тоді повним ходом йшло освоєння ділянки. На запит уряду і комісомулу з України на ціпину потяглися ашелоци з випускниками профтехучилищ, робітничою молоддю. Про освоєння ціпиних та перелогових земель багатописали в газетах, журналах, велися передачі на радіо. Я був теж в числі цих молодих людей.

близно 1 м. 20 см., сягав десь 8-9 градусів. В мой тарі працювало 12 шахтарів. Крім мене, машиніста комбайна, був мій помічник, крипильники, газомір. До речі, тоді на шахтах дозволяли працювати і жінкам, переважно молоді дівчатам. Вони, в основному, брали проби повітря на наявність в ньому метану, вибухово-небезпечного газу. Якщо в пробах повітря виявлялося 1/7-1/8 газу, то комбайн негайно зупинявся і вимикалися всі електричні рубильники. Шахтарі переходили з лави в штерк, а лава проходила потужним повітряним струменем. На мой пам'яті вибух метану в нашій шахті не відбувся жодного разу. Хоча поодиноко нещастя траплялися. Так одного шахтара завалило породою в лаві, іншого вбило електрострумом. Вже після того, коли я закінчив працювати шахтарем, дізнався від знайомих про трагічний випадок на мой шахті, коли загинуло відразу 25 шахтарів. Тоді обривався канат і, тобто шахтарський ліфт, з висоти у декілька сотень метрів впав вниз.

Але в ті часи, коли я працював, було не прийнято повідомляти в засобах масової інформації про аварії, що все-таки траплялися на чисельних шахтах Донбасу. Це тільки в часи Горбачова, з початком гласності, стало можливим відкрито говорити про трагедії з людськими жертвами, які час від часу трапляються в нашому

дійсно вважався передовиком. У зміну наробував 200-250 тонн вугілля при нормі 120-150 тонн. Платили тоді по 9 карбованців за зміну при виконанні норм, а при перевиконанні заробітки різко зростали. По тим часам це були досить великі гроші, тому професія шахтара вважалася престижною, хоча ризик для життя завжди мав місце.

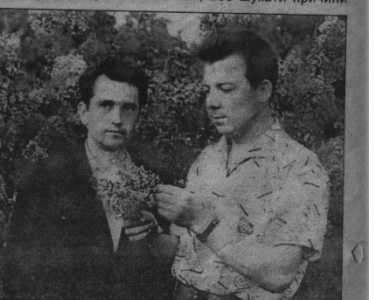
Постачався Донбас продуктами харчування та іншими товарами за першою категорією. Переважна кількість цих продуктів та інших товарів надходила зі своєї України, а також інших республік Союзу. Так що у становленні Донбасу, як вугільної і металургійної бази України, приймали участь не тільки вихідці із східних областей, насамперед, Харківської, Луганської і Донецької областей. Чомусь про це там тепер вперто не бажать пам'ятати.

— Олексію Назаровичу, як відносилися тоді на Донбасі до вихідців із Західної України?

— По-різному. Це залежало від культурного рівня саого сходука. Були такі, що називали нас «бандерами». Але, повторюю, тоді дуже багато молоді із Західної України працювало на шахтах. Так само як і вихідці із інших республік колишнього Радянського Союзу. На нашій шахті можна було зустріти і росіян, і татар, і грузинів, і узбеків. Словом, справжній інтернаціонал. Тому про якусь національну

жуть, не мед. — Пояснить, будь ласка, своєю останню думку? — Я до цього часу зберігаю зв'язки із Донбасом. Побував у багатьох містах Донецької області, зокрема в Макіївці, Шахтарську, Сняжине (батьківщина Віктора Януковича — ред.). В багать-

щоб топити саморобні металеві печі у своїх оселях. Ними вони обігривають квартири, на них і готі варять. Я не скажу, що так скрізь на Донбасі, але в багатьох містах і селищах саме так. Доведені до відчаю люди готові вріти любу обічницю, або шукати причини

З товаришем, Сашком Блашківом з Івано-Франківщини в Донбасі, 1957р.

ох із шахтарських міст і селищ люди буквально бідують. Я це знаю не лише з газет і телебачення. На Донецьчині живуть моя сестра і шварто, так що я маю можливість прямо спілкуватися з рідними.

Багато шахт на даний час закриті, вважаючи її нерентабельними. А раніше біля тієї чи іншої шахти годувалося ціле робітниче селище, а

зла за межами власного регіону. Проте я впевнений, що рано чи пізно люди на Сході зрозуміють, що на Західній Україні з великою повагою ставляться до шахтарів, але, закономірно, вимагають такої самої поваги і до себе. Нам нічого дилити. Ми єдиний народ.

— Як сталося, що Ви, після праці на шахті, вирішили присвятити своє життя

після закінчення школи, вирішив поїхати на Донбас. Чому так сталося? По-перше, був молодим, в молоді роки, як відомо, хочеться знайти своє справжнє місце в житті. По-друге, говорили, що на шахті хороші заробітки. Це був теж важливий фактор, адже в селі тоді жили біднувало. По-третє, хотілося просто побачити світ. І не я один так думав. Багато молодих хлопців з Рівненщини тоді їхали на Донбас працювати у шахтах.

Цьому сприяла і відповідна атмосфера, яка провідилася у західних областях України. На Донбасі не вистачало робочих рук, тому там були раді приймати нас, молодих людей.

Вперше я приїхав на Донбас у 1955 році. Тоді вже більшість шахт, зруйнованих під час війни, працювали на повну потужність. Мене відразу направили на навчання в прирочно-промислово школу. Навчався там рік і отримав професію помічника машиніста вугільного комбайну. У 1956 році почав працювати на шахті. Але працював там всього два місяці. А все тому, що буквально на мой очах загинув шахтар, який потрапив через необережність у вугільний комбайн. Це мене настільки вразило, що вирішив на шахту не повертатися. Зрозуміло, був молодий і через пережитий стрес спрацював інстинкт самозбереження. Декілька днів свідомо не виходив на роботу. В ті часи дисципліна праці була дуже високою, тому не дивно, що через прогули мене звільнили. До речі, коли звільняли, то начальники відділу кадрів шахти, де я працював, мені сказали, що я обов'язково повернуся до прирочної справи, бо... ти уже уголька испро-

тивувати цині, то знову задумався над тим, якою дорогою ти дала. А тут прийшли мої товариші, збираються їхати на Донбас. Я, як «шахтар зі стражем», мав для них певний авторитет. Тому вони і мене кликали із собою. І я погодився повернутися туди. Час вже загоїв ту душевну травму, яку я зазнав два роки назад.

— Чи успішним було Ваше повернення на шахту? І взагалі, що Ви можете розповісти про працю шахтара?

— Можна сказати, що успішним. Я працював на шахті в районі населеного пункту Торез у Донецькій області. Раніше це шахтарське селище називалося Чистаково, але його перейменували в Торез на честь Герального секретаря комуністичної партії Франціза Моріса Тореза, який вважався великим другом СРСР. Відразу став помічником машиніста вугільного комбайну. Згодом при шахті закінчив курси машиністів прирочної комбайни. Професія шахтара вважалася в радянські часи надзвичайно почесною. Шахта, на якій працював, була багата пластичністю, бо кут заглиблення пласта, товщиною при-

тах. Дуже прикро, що саме в часи незалежності України кількість аварій на шахтах Донбасу значно збільшилася. Причини цього слід шукати в застарілому устаткуванні, яке дісталася ще радянських часів, також в халатності людей, які відповідають за техніку безпеки. В мой часи з цим було дуже суворо. Ніколи не допускали на роботу випитих шахтарів. Ніхто не мав права взяти із собою в шахту цигарки. Як кажуть, Боже збав. Охорона прирчливо перевіряла всіх, хто хотів увійти в лаву. В першу чергу це стосувалося новачків.

Не хочу хвалитися, але я

тоді було небезпечно. В цілому, жили ми дружно. Колектив шахти був згуртований. З місцевими хлопцями і на танці ходили, і гива могли випити після роботи. Хоча вони нас, західняків, іноді дивували своїм незнанням життя на Західній Україні. Оце недавно чув по телевізору, як один представник Сходу заявив, що у нас тут на Заході тільки смереки і цукрові буряки, а про інші мисловости немає зовсім. Щось подібне можна було почути і тоді. Дивує, що чимало людей у східних областях зацікавлені на думці про своє виняткове становище на Україні. Тим більше, що життя там зараз, як ка-

тина закрити шахту не стільки в їхній нерентабельності, скільки в застарілому устаткуванні і недостатньому фінансуванні. Але факт залишається фактом. Люди втрачали роботу, а влада, приймаючи рішення про закриття шахт, не подбала про те, чим люди будуть займатися в далішому, на які кошти житимуть.

В будинках часто немає води, не працює опалення. Люди покидають квартири в триохкімнатну квартиру в Донецькій області можна купити за 600 доларів. Моя сестра продала двоохкімнатну квартиру за 200 доларів.

Люди ною на старих територіях шукають вугілля,

— Я народився в лісовому краю. Ліс любий з дитинства. Коли працював, що на вихідні не можна виходити на природу в ліс. На Донецьчині насаджували лісосмути, які мали протистояти сильним степовим вітрам і обєригати від ерозії ґрунту. Але хіба можна порівняти ці штучні насадження з нашими лісами?

Скажу по-правді, я не думаю все своє життя пов'язати з підземними виробітками. Заради дивуєваю, що це не має похитання, незважаючи на високі заробітки.

Був в мене один друг з Черкащини. Саме він запропонував мені поступати в лісовий технікум. Я погодився і не жалкую, що зробив такий вибір. Після закінчення у 1968 році лісового технікуму був направлений на роботу в Клеванський лігоспозаг. Багато років поспіль працював майстром лісу Новостваського лісництва. Ліс був для мене другою домівкою. Неповторно його краса і в мене об'являється серце кров'ю, коли я бачу, як зараз наш ліс іноді перетворюється в сміттєзвалище або проводяться необдумні порубки дерев. Не можна так хижачити ставитися до такого зеленого чуда, яке ми називаємо лісом. Наші нащадки нам ніколи не пробають, якщо ми залишимо їм злищену природу. — Дякую за розмову.

Спілкувався С. СЕРГІВСЬКИЙ.

Сергій однокорунік (я в першому ряду другий зліва) Велико-Анадольського лісового технікуму, Донецька область, 1965р.